

адаптоване до темпу кожного студента. Цифрові інструменти дозволяють викладачу простіше та швидше розробляти вправи чи індивідуальні завдання, адаптувати темп навчання до здібностей кожного студента окремо, або груп і рівнів. Автоматизовані завдання – заняття часто передбачає повторювані та нецікаві завдання. Цифрові засоби навчання, які включають інструменти автоматичних завдань, значно економлять час на моніторинг, статистичний аналіз та звітність для викладача. Набуття корисних навичок у світі технологій – усі ці аспекти цифрового навчання повинні допомогти студенту розробити та свідомо використовувати відповідні стратегії навчання.

Водночас, слід визнати такі недоліки цифровізації вищої освіти. Використання технологій може відволікати – кліпове мислення часто асоціюється з ефектом відволікання. Технологія може розірвати соціальні взаємодії – цифрові інструменти часто сприймаються як пристрої, які можуть ізолювати та відсікати традиційні взаємодії життя в суспільстві. Студенти не мають рівного доступу до технологічних ресурсів – безумовно, не всі сім'ї мають однаковий доступ до новітнього комп'ютерного обладнання. Інтернет-ресурси можуть бути ненадійними або навіть небезпечними – дійсно, для студента Інтернет може становити реальну небезпеку, йдеться не тільки про помилкову або прибілизну інформацію.

Отже, цифровізація науково-освітнього простору є необхідним етапом розвитку сучасного суспільства та одним із ключових напрямків трансформації системи освіти, що передбачає використання цифрових технологій в освітньому процесі з метою забезпечення якості та доступності освіти, посилення індивідуалізації та диференціації навчання, розвитку та поглиблення цифрової компетентності особистості. Вона відкриває нові можливості для підвищення якості освіти та наукових досліджень, проте вимагає комплексного підходу до вирішення існуючих проблем. Лише за умови належної підготовки, фінансування та підтримки цей процес може стати успішним та забезпечити сталий розвиток освітньої системи в умовах цифрової ери.

Література

1. Picciano, A. G., Dziuban, C. D., Graham, C. R. *Blended learning : research perspectives*. 2021. Vol. 3. New York : Routledge. 438 p.
2. *Цифровізація : переваги та шляхи подолання викликів* / Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, 2021. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyvrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (дата звернення: 05.03.2024).
3. *Конституція України* : Закон № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. (редакція від 01.01.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 05.03.2024).
4. *Про вищу освіту* : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. (редакція від 16.09.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 06.03.2024).

УДК 1:378+339.923

Шмиголь Михайло Федорович

*к. філос. н., доцент, завідувач кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

JEL classification: D830; Z130

Вирішення проблем вітчизняної вищої освіти, що виникли в останні десятиліття під впливом докорінних змін в світі, а також осмислення її ролі в соціально-економічному процесі на нинішньому етапі розвитку держави, коли під час війни проти російського агресора Україна отримала статус країни-кандидата на членство в Євросоюзі та розуміння необхідності прискореної її модернізації в контексті євроінтеграційних процесів, стають одним із пріоритетних завдань для всієї національної системи освіти.

В Законі України «Про вищу освіту» знайшли відображення такі європейські норми та тренди як: автономія закладу вищої освіти, академічна доброчесність, академічна мобільність, академічна свобода, студентоцентроване навчання. Багато позитивних інновацій впроваджено в освітній процес з прийняттям цього закону, переваги яких освітянське співтовариство сприймає як виклик часу.

Саме акцент на розвитку особистісних якостей в процесі освіти складають ту частину компетентностей, яка визначена в понятті «вища освіта» в Законі України «Про вищу освіту», де в його змісті підкреслюється необхідність набуття світоглядних, громадянських якостей й морально-етичних цінностей та інших компетентностей, тобто, саме таких здібностей, що сприяють розвитку внутрішніх мотиваційно-вольових якостей особистості. А компетентність в цьому ж законі визначається як здібність, тобто здатність до успішної соціалізації на основі поглядів, цінностей та інших особистих якостей [1].

Коли ми підкреслюємо, що громадяни Європейського Союзу об'єднанні спільними цінностями, такими як свобода, толерантність, рівність, солідарність, то усвідомлюємо, що ці цінності формувалися в європейському освітньому просторі на підставі великих історичних, освітянських традицій. А «велика традиція гуманістичної етичної думки заклала фундамент систем цінностей, заснованих на людській автономії та розумі. Ця система будувалася на передумові, що для того, щоби знати, що добре або, що погано для людини, слід знати природу людини» [2, с. 14].

Саме з точки зору ціннісних орієнтирів в системі компетентнісних пріоритетів освіти заслуговує на увагу дослідження ідеї гуманістичної етики Е. Фромма як прикладної науки «мистецтва жити» в контексті проблеми сучасного існування людини. Суть її полягає в тому, що саме життя є мистецтвом, яке є найважливішим і, водночас, найскладнішим з усіх відомих мистецтв, що практикуються людством. Предметом такого мистецтва є сама життєдіяльність, процес розвитку того, що закладено потенційно в людині. В «мистецтві жити» людина – і творець, і предмет свого мистецтва. У масовій свідомості закріпилося уявлення, що придбати професію, можна лише завдяки серйозному навчання, а ось жити – це настільки просте заняття, що не потребує жодних зусиль, щоб цьому навчитися. Але це не так. В сучасному суспільстві частіше за все спонукальними мотивами та цілями для людини стають гроші, престиж, успіх, кар'єра, влада. Е. Фромм підкреслює, що людина перебуває в ілюзії, що вона діє у власних інтересах, тоді як насправді вона служить чому завгодно, але не інтересам свого власного «я». В той час, як насправді ціллю людського життя слід було б вважати розгортання сил людини відповідно до її природи. Хоча всі люди, з абстрактної точки зору, за своїми родовими ознаками однакові, проте, кожен окремо – це завжди конкретна індивідуальність, унікальна істота. І затверджувати свої людські можливості ми можемо лише реалізуючи свою індивідуальність. І як підсумок, Е. Фромм підкреслює, що благо в гуманістичній етиці – це затвердження життя, розгортання людиною своїх сил. Добродійність – це відповідальність за власне існування, а порок – це безвідповідальність по відношенню до самого себе [2, с. 25–27].

Звертаючись до поняття «мистецтво жити» в контексті запропонованої Е. Фроммом ідеї гуманістичної етики, вважаємо за доцільне звернути увагу на феномен освіти з точки зору її основної функції – соціалізації, тобто процесу входження індивіду в світ життя не лише на рівні засвоєння професійних компетентностей, необхідних для кар'єрного зростання, а і з точки зору світоглядно-аксіологічних засад розвитку її як особистості, здатної долати виклики часу. В історії філософії окрім загальнотеоретичних дискурсів щодо природи, сутності та існування людини, актуальним був і розгляд її буття в морально-етичній проєкції, із споконвічним питанням «як жити». І при усій важливості загальних дискурсів щодо людини як такої, в сучасній освіті в системі компетентнісного підходу особливого значення набувають саме ті якості, які спонукають до пошуку відповідей в просторі практичної філософії.

Тому, виникає питання, яким чином, та на яких ціннісних засадах має реалізовуватися національна система вищої освіти, які освітні стратегії для просування спільних цінностей громадян Європейського Союзу потрібно впроваджувати в систему вітчизняної освіти країни, як майбутнього члена такого союзу? Інакше кажучи, кого повинна готувати вітчизняна вища професійна школа, готуючись стати частиною сучасного цивілізованого західного освітянського простору?

Реальність сьогодення така, що шлях кожної людини до професії, до визначення свого місця в соціальному світі починається ще у школі і далі реалізується в системі середньої та вищої освіти. Традиційно в недавньому минулому вважалося, що професійне зростання людини має свою лінійну логіку послідовного проходження рівнів професійної освіти. Таке уявлення про лінійний розвиток професійної кар'єри в межах однієї спеціальності вважалося й досі часто вважається прийнятним варіантом планування свого життєвого шляху у випадках, коли така спеціальність не потребує особливих інтелектуальних та вольових зусиль.

Однак сучасний ринок праці формує нові уявлення про логіку розвитку професійної майстерності, які сприяли б особистісній самоактуалізації, у тому числі, й кар'єрному зростанню. Сучасний світ вимагає формування нових нелінійних орієнтацій в системі передусім безперервної професійної освіти. Це обумовлено швидкою зміною технологій, необхідністю для людини регулярно

змінювати сфери діяльності, професії або спеціальності. У цій ситуації передбачається отримання і другої, і третьої вищої освіти, а також проходження різних додаткових курсів, підвищення кваліфікації. В принципі, тут можливі багаторазові зміни професійних та освітніх технологій.

Поряд з необхідністю визначення актуальних траєкторій вибудовування професійного зростання постають питання, що пов'язані з розвитком особистості людини, яка була б здатною до універсальних змін своїх професійних потенцій. Такі поняття як успішність, конкурентоспроможність стали життєвими орієнтирами молоді, яка бажає розкрити свій інтелектуально-вольовий потенціал протягом життя і використовуються для обґрунтування необхідності введення обов'язкової системи базових компетентностей.

Однак проблема «мистецтва жити» в сучасному світі, що швидко змінюється, залишається на другому плані, коли йдеться про впровадження тих компетентностей, які сприяли б розвитку в особистості таких якостей, які б забезпечили затвердження можливостей реалізації своєї індивідуальності. Вважаємо, що такі якості формуються через впровадження в освітній процес циклу дисциплін, в яких і зосереджена філософсько-світоглядна, антропологічна, аксіологічна, екзистенційна, епістемологічна, морально-етична, психологічна проблематика людини, і які покликані формувати саме ті якості молодшої людини, що реалізуються в загальній стратегії життя як мистецтві жити серед інших людей. Виносячи зазначені дисципліни на другий план, скорочуючи їх обсяги у навчальному процесі, або взагалі виключаючи їх із навчальних програм, ми свідомо чи несвідомо формуємо незрілий світогляд людини, для якої вона сама для себе буде виглядати як однобічна технологічна функція, яка, зазвичай, не готова до викликів часу. В той час, як всім зрозуміло, що якість сучасної особистості визначається мірою її автономності, адаптованістю до змін, готовністю до розвитку, до гідного життя, швидкої адаптації до нових вимог часу. Такі якості особистості сучасного фахівця стають визначальними у здатності протистояти сучасним викликам часу.

Тому, вважаємо, стає очевидним, що компетентнісний підхід у змісті вищої освіти означає в тому числі й поступовий перехід з етапу трансляції знань та формування навичок, умінь до етапу створення умов для засвоєння комплексу компетенцій, що включають здібності випускників вишів до виживання в умовах нелінійного розвитку соціального світу та сталої життєдіяльності, що ґрунтується на гуманістичних принципах в умовах сучасного соціально-політичного, ринково-економічного та інформаційного простору.

Література

1. *Інтеграція в європейський освітній простір : здобутки, проблеми, перспективи* : монографія / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 560 с.
2. Fromm E. *Man for himself : an inquiry into the psychology of ethics*. Routledge, 2003. 198 p.

УДК: 37.012.1:316.422

Щербина Надія Федорівна

*к. і. н., доцент кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ У НОВІТНІЙ ЧАС

JEL classification: D830; Z000

Оцінюючи перспективи розвитку політичної освіти в Україні, німецькі експерти дійшли висновку, що у нинішній період перетворень українці мають критично проаналізувати минуле. Адже для нового початку багато від чого варто відмовитися, натомість із політичних традицій власного народу дещо можна і запозичити. Саме такий підхід є дуже актуальним для України. Адже Україна не є державою без історії. Громадяни мають оцінити історичний досвід і визначитися з тим, до яких традицій власної історії має долучитися сучасна і майбутня українська держава.

Спробуємо стисло охарактеризувати діючу систему політичної освіти у ФРН. Вона складається із трьох основних секторів. Це, по-перше, державна політична освіта, яка є незалежною від партій. Цей сектор фінансується із бюджетних коштів, тобто за рахунок платників податків. Поряд із центральним, Федеральним центром політичної освіти, у кожній із земель існує незалежне відомство